

van de mens, Deel 2: Liberale democratie als eerste emancipatiemodel, Assen, 1981. 486 blz. Prijs f 59,50

Met bewonderingswaardige ijver werkt Couwenberg, hoogleraar staats- en bestuursrecht, door aan zijn standaardwerk in drie delen. Hierin probeert hij grondslagen en elementen van een constitutionele ontwikkelingstheorie te formuleren. In het anderhalf jaar oude eerste deel onderscheidde hij de ontwikkelingsmodellen en analyseerde hij de monarchale machtsstaat als eerste model. In het nu verschenen deel komt de liberale democratie aan de orde als eerste manifestatie van het emancipatiemotief, dat in de geschiedenis als constitutionele drijfkracht in het Westen zeer belangrijk werd.

Onderscheiden worden twee submodellen, de klassiek-liberale en de democratische conceptie, waartussen spanningen bestaan. Dit deel kan tevens dienen als een historisch-gefundeerde inleiding in het westerse constitutionele recht. Een beschrijving van de alternatieve sociaal-democratische en marxistisch-leninistische staatstypen houden we nog tegoed.

Prof. Couwenberg, die zich zowel politiek als wetenschappelijk het prettigst voelt in een kritische middenpositie, loopt het gevaar zijn betoog te laten verzanden in teveel details en nuanceringen. Dat lijkt het offer dat hij moet brengen aan zijn zucht naar compleetheid.

Te Elfder Ure 28, Jaargang 25, nummer 2, januari 1981, Marxistische Staatstheorie 2: Gramsci, Nijmegen, 1981. 242 blz. Prijs f 24,50.

Te Elfder Ure is een onregelmatig verschijnend tijdschrift in boekvorm. Dit paradepaardje van de marxistische uitgeverij SUN werkt aan een aantal doorlopende studieprojecten, waarbinnen steeds themanummers verschijnen. Het tweede deel van de serie over marxistische staatstheorie geeft de vertaling van belangrijke stukken uit de discussie in en rond de Italiaanse Communistische Partij over Antonio Gramsci.

Gramsci was één van de oprichters en leidinggevende figuren in de PCI. Nadat hij onder Mussolini gevangen was gezet -hij zou in de gevangenis overlijden- heeft hij gewerkt aan theoretis

retische verdieping. Deze later uitgegeven gevangenisschriften hebben in de strategische discussies in de PCI een belangrijke rol gespeeld.

Sinds een aantal jaren is zijn werk ook buiten Italië bekend en belangrijk geworden, m.n. door de bijzondere nadruk die hij legde op het belang van de politieke naast de economische verhoudingen én de rol van kritische intellectuelen daarbij. Hoewel in de weergegeven discussies wat te veel wordt nagegaan of Gramsci wel een waardig erfgenaam is van Marx en Lenin, is met deze uitgave belangrijk studiemateriaal direct toegankelijk geworden.

Bruintjes, G., Socialisme in Groningen 1881-1894, Amsterdam, 1981. 151 blz. Prijs f 19,50.

In de recente aandacht voor de sociale geschiedenis staat in het algemeen beschrijving en analyse van het landelijk gebeuren voorop. Sinds kort richten historici zich ook op de regionale ontwikkeling van de arbeidersbeweging. Hierbij sluit Bruintjes aan in dit, oorspronkelijk als doktoraalskriptie geschreven, boek. Hij beperkt zich tot de periode van de zgn. 'oude beweging'. Uit deze studie blijkt dat er regionaal eigen invullingen van het socialisme bestonden, dankzij de verschillende economische en sociale omstandigheden ter plekke. Maar ook blijkt dat die regionale verschillen landelijke konsekwenties konden krijgen. Zo speelde de discussie in de Groningse beweging een belangrijke rol in de splitsing waaruit de SDAP voortkwam. De radikale traditie van Oost-Groningen vindt hierin zijn oorsprong. Gehandicapt door gebrek aan primair bronnenmateriaal is Bruintjes er in geslaagd voor het eerst de ontwikkelingen in Groningen te beschrijven. Als regionale en nationale geschiedschrijving interessant.

Jaap de Jong.

